

Erdők, erdészek

*„Illatok hűse szállong, friss szellő költözik,
békével és gyönyörrel a lélek töltözik;
ég földdel csókolózik szerelmesen, madárhad
zeng buzgón , szenvedéllyel, erdők lombja susog,
s gyengéden meglegyeznek májusi balzsamok.”*

Ivan Vazov bolgár költő verssoraiból kiolvasható, hogy írója kellemes, békés helynek találja az erdőt, ahol lombfakadás után, különösen május táján igen jó dolog szabad időnk egy részét eltölteni. Sokan úgy gondolják, hogy az erdőkről csak emelkedett hangon, szent áhítattal illik beszélni, akár csak valami templomról, vagy egyéb szent helyről. Az előzőekben láthattuk, hogy őseink milyen tisztelettel övezték a fákat, az erdőket, ugyanakkor jól ki is használták mindazt, amit azok nyújtani tudtak nekik, akár hatalmas erdők kivágása árán is.

Szó esett már róla, hogy a fák milyen hasznosak az emberiség számára, és egy-egy szép erdő leírása bizony időnként ma is megérdemli az áhítatosabb hangot. Am ez nem változtat azon a körülményen, hogy az erdőkkel kapcsolatos tennivalók összessége ma már egy komoly szakma, amelynek szabályai az évszázadok alatt megszerzett ismeretekből, és az élet által diktált feltételekből alakultak ki, sőt alakulnak ma is. Könnyen belátható, hogy a mostanában különösen nagyra értékelt erdőkkel kapcsolatos tevékenység rendkívül fontos része annak a munkának, amely a bennünket körülvevő növényvilág kondicionálása, jó karban tartása (ám sokszor sajnos csak életben tartása) érdekében folyik.

Köztudott dolog, hogy Dunaújvárosnak 300 hektárnál is több saját, városi tulajdonú erdeje van. A város önkormányzatának, mint erdőtulajdonosnak

meghatározott tennivalói vannak ezekkel az erdőkkel kapcsolatban, ezért nem árt áttekinteni, hogy mit is jelent egyáltalán a velük való bánás, tehát az erdőgazdálkodás.

Mindenek előtt tisztázzuk, hogy mi is az erdő? Anélkül, hogy erről hosszabb fejtegetésbe fognánk, lássunk egy általános megfogalmazást: „Az erdő fáknek s az alattuk élő cserjéknek, lágyszárú növényeknek, a talaj mikro- és makroorganizmusainak biodinamikai egyensúlyban lévő *élettere*. Gyakorlati szempontból erdőnek nevezünk minden olyan területet, amely kitermelésre alkalmas faanyagot terem.”

Ami az idézet első mondatát illeti, az szó szerint igaz, csak a száraz szakszöveg nagyon bántja az ember fülét. A másik mondat nem is igaz, hiszen úgy hangzik, mintha azt mondanánk: a vaddisznó olyan állat, amit le lehet lőni. Ennek így semmi értelme sincsen. Mert ez a fák uralta növénytakarás annál azért jóval több, mintsem hogy két szóval elintézhetőnk. Meg aztán az sem mindegy, hogy honnan nézzük, kinek a szemszögéből. Az erdőről és az erdő védelméről szóló legfelsőbb hazai jogszabály – az 1996. évi LIV. törvény – talán segítségünkre lehet, hogy eligazodjunk ebben a kérdésben.

Az erdőtörvény a bevezető részben ugyancsak egy általánosnak szánt meghatározást közöl:

„Az erdő a szárazföld legösszetettebb természeti (ökológiai) rendszere, amelynek léte a környezetre gyakorolt hatásaiból eredően az egészséges emberi élet egyik alapvető feltétele.”

Ez már beszéd! Végre egy jogszabály, amely felhívja a figyelmet az erdőknek a mai világban betöltött szerepére! Csakhogy ebből a szövegből még nem tudjuk meg, hogy mi is az erdő. Legfeljebb annyit, hogy egy ökológiai rendszer. Ám ha tovább lapozzuk a jogszabályt, rátalálunk arra a fejezetre is, amelynek címe: „*Az erdő meghatározása*”. A meghatározás egyetlen bővített mondat, amelyet most szó szerint idézek:

„E törvény alkalmazásában erdőnek kell tekinteni a földművelésügyi miniszter (a továbbiakban: miniszter) által jogszabályban meghatározott fajú fás növényekből és a társult élőlényekből kialakult életközösséget (a továbbiakban: erdei életközösség) annak talajával együtt, függetlenül attól, hogy a faállomány vagy az életközösség valamelyik más eleme átmenetileg hiányzik.”

Minden elismerésem annak a jogászai teljesítménynek, amely a fenti módon, egyetlen érthető mondatba sűrítette ezt a sok információt. Igaz, hogy ebből sem tudjuk meg, amit szerettünk volna, de egy tapasztalattal gazdagabbak lehetünk. Mert a magam részéről azt például soha nem gondoltam volna, hogy egyszer majd a földművelésügyi miniszter határozza meg: milyen fás növényekből állhat az erdő!

Ne gyötörjük magunkat tovább ezekkel a definíciókkal, hiszen nem leszünk tőlük okosabbak. Azt úgyis mindannyian tudjuk, hogy az erdőhöz fák kellene, azaz nincsen erdő fák nélkül. Azt már nem állítanám, hogy cserjék nélkül sincsen, hiszen bizonyos fák alatt semmiféle más növény nem él meg. Vagyis nem érdemes úgy általánosságban erdőről beszélni, mert igen sokféle van belőle. Ha csak a mi égövünk alatti erdőket nézzük, azokból is változatos összetételű, különféle élővilágú, más és más jellegű állományokat találunk. Hát még a föld „tüdejének” is nevezett hatalmas esőerdők, vagy Kanada, Szibéria ősvadonjai!

Ha azonban szerényebb módon megelégszünk hazai erdeink szemügyre vételével, és azok között is a lomblevelű erdőket nézzük, akkor megállapíthatjuk a rájuk jellemző tulajdonságokat.

Ezek az erdők is – akár csak a többi erdő a világon – *növények és állatok* életközösségei. A növények nagyjából három szintben helyezkednek el: legfelül a fák, alattuk a bokrok (cserjék), legalul pedig a lágyszárú növények. Az állatvilág mindhárom szintet birtokba veszi, sőt egy negyedikben, a talajban is otthon van.

Ha az erdő jobbára csak egy fafajból áll, akkor *elegyetlen*, ha több különféle fából, akkor *elegyes* erdőnek nevezik. Az utóbbinak dúsabb a középső szintje, gazdagabb az egész élővilága. Az ilyen erdő szemre is szebb, változatosabb, egészségesebb, de szervesanyag produktuma is nagyobb, mint az elegyetlen erdőké. Mesterséges erdőtelepítés esetén nem véletlenül törekednek az erdészek az adott termőhelyre való fából álló elegyes lomberdők kialakítására.

Az előző mondat arra is utal, hogy hazai erdeink esetében is tudni kell, melyik fa hol érzi jól magát. Ahol a fának meg kell élniük, az a *termőhely*, de az egyes fajoknak más és más a termőhelyi igénye. Egyik kedveli a nedvességet, a másik nem. Némelyik elviseli a szigorúbb fagyokat is, de sok fa nem bírja ki még a legenyhébb mínuszokat sem. Az idők folyamán az egyes éghajlati öveknek megfelelően, spontán kialakult *klímazonális erdők*, azoknak őshonos növényei jelentik a vezérfonalat ahhoz, hogy mi, mostani erdészek a lehető legjobb összetételű, és minden szempontból a leghasznosabb erdőket tudjuk létrehozni.

Az elmondottakon felül a városlakóvá lett, urbanizált ember számára az erdő még egy szép, kellemes pihenőhely is. Annyira, hogy az erdőknek ezt a *jóléti funkcióját* törvénybe is iktatták. Nem is olyan régen a *parkerdő* fogalma még ismeretlen volt. *Mészöly Győző*, aki dunaújvárosi parkerdőinkről is olyan szépen írt, ezt mondja:

„Az erdő a legtöbb emberben valamiféle rokonszenvet ébreszt, ami fakadhat a gyermekkor meséiből, a kirándulások közvetlen élményeiből, vagy akár a városba szorult ember természet iránti nosztalgiájának ősi ösztönéből.”

Az a gyanúm, hogy a természetkedvelő emberek már régen rájöttek arra, hogy nincsen ezen mit magyarázni. Egyik könyvében *Radó Dezső* mégis arra a kérdésre próbál választ találni, hogy miből táplálkozhatnak az effajta érzések. „Az erdőben a természet szabálytalan vonalrendszere és a megnyugtató zöld szín pihenteti a szemet, s a csend, a levélsusogás, a madárdal a lelket.”

Valószínűleg még sok egyéb tényező is számba jöhet, amiért az erdő úgy hat ránk, hogy gyakran a külvilágról is képesek vagyunk megfeledkezni miatta. Természetesen, aki így szemléli az erdőt, az nem gondol arra (minek is gondolna), hogy ez a romantikus világ, mint bonyolult életközösség, egyúttal igen kemény harc színhelye is. Az erdő minden egyes fája – akár a benne élő állatok – élet-halál harcot folytat társaival a saját pusztá létéért. *Moor és Fitter* a fákról szóló könyvükben többek között erről is írnak:

„Az oly szép és harmonikus erdő rendjét sok szigorú belső törvény szabályozza. Amelyik fa növekedésével, térfoglalásával nem képes a léptéket tartani, azt hamarosan beárnyékolják a többiek, és lassan alárendelt szerepet játszik, vagy kiszorul az erdő életteréből.”

Amikor az ember ebbe a harcba jól vagy rosszul beleavatkozik, akkor *erdőt művel*, tágabb értelemben *erdőgazdálkodást* folytat.

Az erdőgazdaságot, mint tevékenységet hagyományosan a mezőgazdaság egyik speciális ágazatának tekintik, amely leegyszerűsítve nem egyéb, mint erdei termékek nyerésére irányuló emberi tevékenység. Más megfogalmazásban erdőhasználat, amelynek módja az emberi igények változásával ugyancsak változhat. Nézzük meg, hogy mit ír erről a múlt század elejének lexikonja:

„Az erdő és az emberiség vonatkozásai visszanyúlnak a történelem előtti időkbe. Az ősember az erdőben talált menedéket, az nyújtott neki táplálékot és fegyvert. Az emberiség szaporodásával és a mezőgazdaság terjedésével az erdő akkori, óriási terjedelmében kulturális akadály lett, minek következtében annak nagyban megkezdett irtását az uralkodók is előmozdították. Ez a korszak belenyúlik a középkorba. Az erdő, mely addig gazdátlan volt, tulajdonba vétetik, s így pl. hazánkban legelőbb a király erdőbirtoka alakult ki már az Árpád-ház idején. Ez a birtok adományozások útján gyorsan apadt, míg végre az 1514. III. tc. a koronajavak elidegenítését megtiltotta... A bányavidékeken idővel jelentkező fahiány indította az uralkodókat, hatóságokat és városokat oly rendeletek kibocsátására, amelyek az erdő kímélését célozták. Ezek a mai erdőtörvények csirái...”

Érdekes, de elég kevés szó esik arról, hogy történelme során az emberiség milyen hatalmas mennyiségű fát „elfogyasztott” tüzelés, építkezés és egyéb (szénégetés, bányászat, stb.) célra. Pedig a *haszonfa* kifejezés jól megkülönbözteti az ilyesmit a mezőgazdasági célú, több termőföld nyerésére irányuló kitermelésből származó fától. Jól tudjuk, hogy a mediterráneum hajdani erdőinek jó része a hajóépítések mérhetetlen faigényének esett áldozatául. Ki tudja, mennyi időnek kellett elteltie ahhoz, hogy igaz legyen mindaz, ami alább következik:

„Az erdő közvetlen hasznainak felismerésével kapcsolatosan tudatára ébredt az emberiség annak, hogy közvetve is sokat köszönhet az erdőnek, mint munkaadónak, mint a hegységi talajok és az alattuk fekvő mezőföldek megóvjának, mint a csapadékok eloszlására és lefolyására, a klímára és a közegészségi viszonyokra befolyást gyakorló tényezőnek.”

Valóban, az ősember „erdőhasználatától” már régebben eljutottunk az erdő környezeti hasznának felismeréséig is. A világ fejlettebb részein - így tehát nálunk is - már a XX. század elejére nyilvánvalóvá vált: az erdőgazdálkodás jóval több, mint bármilyen földbirtokon való árutermelés, az nem egyszerűen a mezőgazdaság egyik fejezete. Az erdőkről és a természet védelméről szóló 1935. évi törvény például már olyan *városkörnyéki erdők* addig nem létezett kategóriáját vezet be, amelyek - noha gazdasági célú erdők - már a városi lakosság pihenését és felüdülését is szolgálják. Az ilyen erdők a törvény értelmében meg kell, hogy feleljenek bizonyos sajátos követelményeknek (pihenés, üdülés feltételeinek biz-

tosítása), és művelésük is csak megszabott korlátok között folytatható.

Mégis, egyszer így, máskor meg amúgy beszélnek az erdőről; hiszen akárhonnán nézzük, végső soron az anyaföldnek, a talajnak a terméke, és az

erdőbirtokot is területtel mérik, akár a szántót, vagy legelőt. Ingatlan nyilvántartási szempontból az erdő ma is *erdő művelési ágú termőföld*. Am a különbségek az egykori meghatározásban is megfogalmazódnak:

„Az erdőgazdaság a földművelés egyik ágazata, amely azonban annak többi ágazataitól, s különösen a mezőgazdaságtól sok tekintetben eltérő természettel bír. Az erdőgazdaságban a természeti erők működése a túlnyomó, az emberi munka a termények előállításában nem bír akkora szereppel, mint a földművelés más ágazataiban. Az erdőgazdaságnál a talaj értéke aránylag csekély, ellenben igen nagy, amannál többszörösen nagyobb annak az élőfa készletnek az értéke, amely az erdőgazdaságban nélkülözhetetlen. Míg a mezőgazdaság a vetés után 1/2-1 évvel rendszerint már arat, az erdőgazdaság termékeinek megérlelésére hosszú, sok évtizedre terjedő időre van szüksége... Annak, aki minden évben pl. 1 ha 100 éves fenyőerdőt kíván értékesíteni, bírnia kell egy-egy ha 1-99 éves erdővel is, összesen tehát 100 ha-ral s ha azt akarja, hogy utódai is hasonló hasznát lássák az erdőnek, mint ő, akkor a mindenkori vágásterület gondos újraerdősítése és a vágásra még nem érett faállományok ápolása által gondoskodnia kell arról, hogy az erdő élőfa készlete csorbítatlanul fennmaradjon...”

Úgy tűnik, igaz az a mondás, hogy „nincsen új a nap alatt”, hiszen nem mai, hanem csaknem száz esztendősz az alábbi megállapítás is:

„Sajnos, a jelen nemzedékre nézve mindig nagy a csábítás, hogy erdeit utódai rovására túlhasználja, tőkeértékükben megtámadja, és újraerdősítés és ápolás költségeiben jogosulatlanul megtakarításokat eszközöljön.”

A fentiekből annyi mindenesetre megszívlelhető, hogy az erdőt nem kihasználni, hanem azokat felhasználni kell. Egyszóval erdőgazdálkodást kell folytatnunk, amelynek mikéntjét egy idő óta felsőbb rendeletekkel, törvénnyel, és egyéb módon szabályozzák, így aztán manapság is meghatározott feltételek szerint kell azt végezni. A XIX. században kidolgozott, és az egész ország erdeire érvényes erdészeti politika és gazdálkodási szabályozás – nem tekintve a múltó divatokat - a mai napig lényegében nem sokat változott. Legfeljebb a szóhasználat és a szakmai fegyelem terén. Következzék tehát egy korabeli tömör meghatározás arról, hogy mit is jelent az *erdőrendezés*:

„Erdőrendezés az erdő használatának tér- és időbeli szabályozása, melynek eredményei az erdőgazdasági üzemtervben foglaltatnak össze. Az erdőrendezés az erdőt ún. szabályos állapotba igyekszik hozni, amelyben az tartamosan egyenlő hozadékot nyújt. E célból már a XVIII. században annyi részre osztották az erdőt, ahány éves fát kívántak termelni (egyszerű vágásosztás)... Az erdőrendezés előmunkálatai főként az erdők és az egyes faállományok felméréséből és fatömegük becsléséből állnak. Ennek megtörténtével az erdő gazdasági beosztása, a vágásforduló megállapítása és a gazdasági üzemterv, valamint a hozzátartozó térképek összeállítása következik.”

Az *erdőrendezők* tehát elkészítik az *üzemterveket*, amely munka során - részletes geodéziai felmérés eredményeként - térkép is készül. Ez a térkép feltünteti az erdőbirtok határait és más, belső erdőgazdálkodási- ill. nyilvántartási vonalakat, formációkat is. Ilyenek többek között az erdőtagok és az erdőrészek határvonalai, terepalakulatok térképi jelölései, vízfolyások, stb.

Az egész rendszert talán úgy lehet a legvilágosabban bemutatni, ha a régiből kiindulva próbáljuk nézni a mait. A most következő erdőbeosztás természetesen a korábbi kincstári erdőkre vonatkozik.

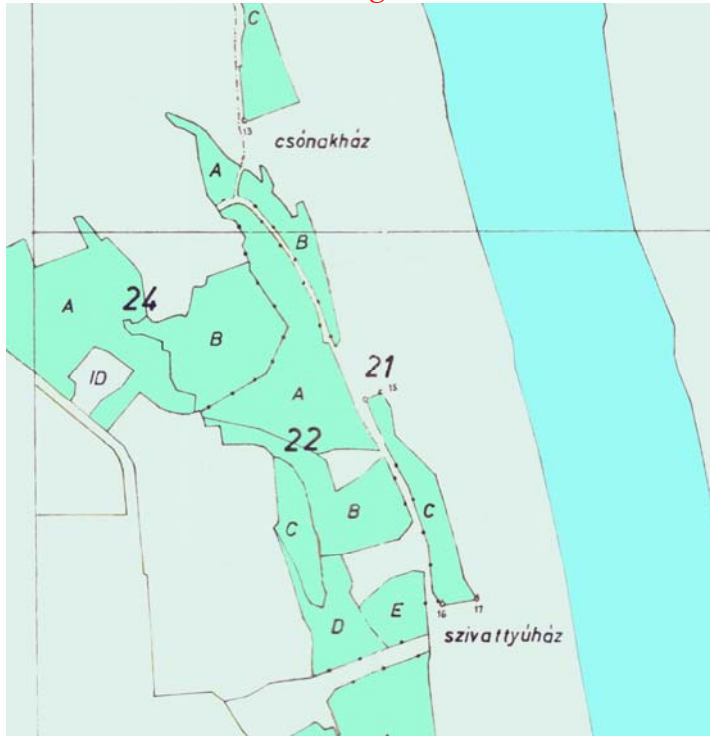
„Erdőbeosztás: az erdőnek a rendes gazdaság által megkövetelt beosztása, mely a térképen és a természetben is megtörténik. A sok ezer holdra terjedő

erdőtulajdont kezelési szempontból oly részekre osztják, melyeket egy szakképzett erdőtiszt kezelni képes... Belterjes kezelésnél az egy kezelőtiszt által ellátott terület nagyságának nem kellene meghaladnia az 5000, az erdőőri kerületeknek az 1000 holdat.”

Mai nyelvre lefordítva az erdőőr *erdészt*, az erdőtiszt *erdőmérnököt* jelenthetne. Az erdőőri kerület (később *védkerület* lett, és az is maradt egészen az ötvenes évekig) mai szóval erdészkerület, élén a kerületvezető erdésszel. Az akkori erdőgondnokság valamilyen nagyobb gazdálkodási egység, a mai *erdőgazdaság*, vagy *erdészet* megfelelője lehetett. De lássuk a beosztás többi egységét is:

„Az erdőrészlet (avultan: osztág), termőhely (talaj, fekvés, kitettség) és faállomány tekintetében azonos minőségű részlete az erdőnek. A faállomány (fafaj, sűrűség) a gazdasági műveletek (vágás, felújítás stb.) által változván, csak a különböző termőhelyi minőségű erdőrészletek állandóak. Az erdőrészlet az erdőrendezés és a gazdasági kivitel egysége... Az üzemosztálytag, nálunk a vágássorozat is, az ún. állandó gazdasági beosztás tényezői, míg az erdőrészletek vagy osztágok múlandó gazdasági egységek.”

A mai üzemtervekhez tartozó térképeken a fenti területi beosztás egységei közül már csak az *erdőtágok* és az *erdőrészletek* szerepelnek. Az erdőrészlet

egyébként mára mindenféle erdészeti területnyilvántartás alapegysége lett, és nem „múlandó” fogalom. Az erdőtagok a természetben is jól elkülöníthető, természetes, vagy mesterséges határvonalakkal bíró nagyobb egységek. Az üzemtervi térképek, akár maguk az üzemtervek, erdőgazdálkodónként és településenként készülnek, méretarányuk pedig 1:10000. Az erdőtagokat a térképeken, egy adott településen belül 1-től kezdődő arab számokkal, az erdőrészleteket egyegy tagon belül a latin

ábécé kisbetűivel jelölik.

Végezetül az üzemtervekkel kapcsolatos egyéb fő tudnivalókat ugyancsak a régiek szavaival tolmácsolom:

„Az erdőgazdasági üzemterv az általános és részletes erdőleírásban az erdő jelen állapotának és gazdasági viszonyainak tüzetes képét nyújtja, és egyben megállapítja a gazdaság célját és a jövőben követendő elveit. Az általános üzemterv a hozamokat, többnyire csak a terület alapul vételével, az egész vágásfordulóra osztja fel, anélkül, hogy ezzel a jövőben feltétlenül és mereven betartandó kereteket kívánna nyújtani, míg a részletes használati és felújítási tervek a legközelebbi 10 vagy 20 év gazdasági műveleteit (főhasználat, előhasználat, mellékhasználat és felújítás) írják elő. Hogy a tényleges gazdasági kivitel mennyiben felel meg az előírásnak, az az ún. üzemnyilvántartásból tűnik ki, amely minden rendszeres

gazdasági üzemterv tartozéka. A 10 évenként ismétlődő üzemátvizsgálások célja a gazdasági üzemtervek betartásának ellenőrzése és azok továbbfejlesztése a legközelebbi évtizedre szóló részletes tervek és nyilvántartások felfektetése által.”

A mai üzemtervek gyakorlatilag pontosan ezt tudják, ezt tartalmazzák. Időközben az erdőket rendeltetésük szerint – mint sok más országban is – több csoportba sorolták, és ennek megfelelően a bennük való erdőgazdálkodást is a különféle rendeltetésekhez igazították. Az elmúlt évtizedekben még sok minden más is megváltozott, de az erdőgazdálkodók számára az erre a célra létrehozott állami szervek ma is elkészítik 10 évre szóló üzemterveiket a hozzájuk tartozó térképi alapú nyilvántartásokkal együtt. És az erdő tulajdonosai kötelesek - erdészeti szakszemélyzet foglalkoztatásával – a hatályos üzemtervben előírt módon szakszerű erdőgazdálkodást folytatni. Az üzemtervi előírások betartását a hatóság ellenőrzi, és esetenként ő engedélyezi - a jogszabályok által megszabott keretek között - az üzemtervtől eltérő tevékenységeket is.

Ha az eddigiekből esetleg nem derült volna ki világosan, most külön is elmondom: Magyarországon az erdőket egy – a földhivatali ingatlan-nyilvántartástól eltérő – külön rendszerben is nyilvántartják (üzemtervi nyilvántartás.) A két kataszternek ugyanarra az erdőre vonatkozó térképi és mennyiségi adatai csak nagyon ritkán egyeznek meg egymással. A valóságos helyszíni állapotokat a mi belterületi erdeink esetében gyakran egyik sem tükrözi.

Végezetül - az élethez mindenkor szükséges megújulásra gondolva - próbáljuk meg a költő *Illyés Gyula* szemével egy merőben más oldaláról is megnézni az erdőt. Mint ismeretes, a tölgyfélék tavalyi száraz lombjukat télen is megtartják, egészen tavaszig. A *Cser-erdő* című vers rövid részlete talán még némi tanulsággal is szolgálhat:

*„Tavasz van és itt
most hull a zörgő
sárga levél, - most
vedlik ez az erdő!...”*

*Pedig ha a vén
lomb le nem hullna,
az a fiatal rügy
anyjába fülne,*

*pedig hát hull s hull
bennem is a régi,
mert aki nem újul,
hogyan tudna élni?”*

A tanulság a mi témánkat illetően kézenfekvő: az eleink által megalkotott szabályok napjainkban jócskán felülvizsgálatra, kiegészítésre, vagy módosításra szorulnának, és éppen itt lenne már az ideje, hogy rendet teremtsünk erdeink körül is, csakúgy, mint sok más dologban. Tovább kellene lépni, hiszen egy helyben állva nem lehet lépést tartani az előttünk haladókkal.

A most következő növénycsalád fái igazi erdei fák, de mára sok közülük tősgyökeres városlakó lett. Ezt főleg nagy tűrőképességüknek köszönhetik.

21 Olajfafélék

(Oleaceae)

A 25 nemzetségből és 1000 fajból álló család az egész világon elterjedt. Lombhullató, illetve örökzöld fák, cserjék és kúszónövények tartoznak a családba. Leveleik átellenes állásúak, egyszerűek, ritkán összetettek. A családba tartozó fajok virágai általában aprók, négyszirmú pártájuk gyakran összeforrt.

Virágos kőris *Fraxinus ornus* (Linné)

Jellemzése: Közepes koronájú lombhullató fa. Levelei páratlanul szárnyaltak, általában hét kihegyezett csúcsú, erősen fogazott levélkéből összetettek. A levelek színe halványzöld. Gömbölyű rügyei sötétszürkék. Május végén hozza a hajtások végein feltűnő piszkosfehér bugavirágzatait. A nagy, pamacszerű virágok illatosak. Termései kezdetben zöld, majd világosbarna színűvé váló szárnyas lependékek, melyek lecsüngő csomókban fejlődnek. Kérge idős korban is szürke és sima marad. Jó várostűrő képességgel rendelkezik.

Származási hely: Délnyugat-Ázsia, Közép- és Dél-Európa száraz, meleg éghajlatú erdőszélei.

Egyéb: Az utóbbi időben derült fény pollenjének allergiát okozó hatására. Említésre méltó a gömbkoronát nevelő „Mecsek”

elnevezésű fajtája, mely idős korban is alacsony és tömött lombkoronát nevel, ezért légvezetékek alá is ültethető.

Felhasználása: Elsősorban keskenyebb utcák fásításakor vehetjük hasznát. Koronába szemzett fajtának a koronája idősebb korban is tömött szerkezetű marad.

Helyi jelentősége: Egységes, idősebb fásor alakult ki a Táncsics M. u. páros oldalán az alapfajból, „Mecsek” fajtájával a Károly M. sor északi oldalán találkozhatunk. Fiatal gömbkoronájú kőriscsemeték telepítésére az Ács utcai fásor rekonstrukció során került sor.

Magas kőris *Fraxinus excelsior* (Linné)

Jellemzése: Nagytermetű, idős korában terebélyes, szétterülő koronát nevelő lombhullató fa. Levelei nagyok, a 30 cm-es méretet is elérik. Páratlanul szárnyaltan összetettek, 10-13 lándzsás levélkéből állnak. A virágok aprók, bíborszínűek, kora tavasszal, lombfakadás előtt nyílnak. Termése hasonló a többi kőrisfajhoz: csomókban fejlődő szárnyas lependék. Kiemelkedő rügyei csaknem feketék, színük a világosabb vesszők színétől erőteljesen elkülönül. Kérge világosszürke, idősebb fáknál berepedezik.

Származási hely: Európa nedves éghajlatú erdőterületei, árterei.

Egyéb: Ártéri erdeink meghatározó faja. Elképzelhető, hogy *Körös* folyónk neve is a kőrisfák gyakori előfordulásával hozható összefüggésbe. Ezek a vízjárta területeken természetes módon is jól újul. Az emberek életében betöltött szerepe fontosságát jelzi helyiségneveinkben való gyakori előfordulása (pl. *Nagykörös*).

Felhasználása: Őshonos fafajunk, erdészeti felhasználása jelentős. Fája szívós, ezért tornaszereket, szerszámnyeleket, bútorokat készítenek belőle. Rétegelt lemez és parketta is készülhet fájából. Nedvesebb körülmények között fontos erdészeti fafaj.

Helyi jelentősége: Legszébb példányait a Szalkisziget déli felében láthatjuk a zárt ártéri erdőállományban. Parkjainkban szoliter faként több helyen találkozhatunk vele.

Keskenylevelű kőris *Fraxinus angustifolia* (Vahl)

Jellemzése: Közepes termetű, kúp alakú koronát nevelő lombhullató faj. Levelei a kőrisekhez hasonlóan páratlanul szárnyaltan összetettek, de a levélkéik sokkal keskenyebbek a többi kőrisfajhoz viszonyítva, szélességük csak 2 cm. A levelek színe élénk fényeszöld, rendszerint hármásával állnak a hajtásokon. Virágai lombfakadás előtt apró, zöldes vagy bíborszínű csomókban a hajtások végein nyílnak. Termése éretten világosbarna, csomókban fejlődő szárnyas lependék. Téli rügyei sötétbarnák. Kérge szürkésbarna, mely idősebb korban szürkésen bordázottá válik.

Származási hely: Észak-Afrika, Délnyugat-Európa erdőterületei.

Egyéb: Mérsékelt szárazságot tűrő, a Kárpát-medencében szelektált alfaja a *magyar kőris* (*F. angustifolia* ssp. *Pannonica*). Ősszel vörösre színeződő fajtája „Raywood”

névre hallgat.

Felhasználása: Szelektált fajtáival és az alapfajjal is zöldterületeinken gyakran találkozhatunk. Sorfának és szoliter fának is ültetik.

Helyi jelentősége: Kevés helyen fordul elő városunkban, de fiatal egyedeivel a Béke városrészben szoliter faként, illetve a Mikszáth K. utcában a park melletti fasorban találkozhatunk.

Amerikai kőris *Fraxinus americana* (Linné)

Jellemzése: Nagytermetű, terebélyes koronát nevelő lombhullató fa. Levelei 5-9 tojásdad, lándzsásan kihegyesedő levélkékből szárnyaltan összetettek. Leveleinek felszíne sötétzöld, a fonáki oldal szürkészöld árnyalatú. Őszi lombszíneződése jellegzetes, levelei sárga, illetve bíborvörös színűre változnak. Apró, zöld vagy bíborszínű virágai egyivarúak, melyek a lombfakadás előtt nyílnak. Kétlaki növény. Termése nagy, világosbarna csomókban fejlődő szárnyas lependék. Téli rügyei sötétbarnák, feketés színűek. Szürkésbarna kérge berepedezik.

Származási hely:
Észak-Amerika keleti felében megtalálható erdőterületek.

Egyéb: Fehér kőris néven is gyakran említik.

Felhasználása:
Kemény és rugalmas fájából kéziszerszámokat készítenek. Lombszíneződése miatt gyakran telepítik díszfaként közterületeinken.

Helyi jelentősége:
Fiatal képviselői több helyen megtalálhatóak városunkban. A Belvárosban, illetve a Dománovszky tér környezetében találkozhatunk néhány éve telepített képviselőivel.

